

ASIAKAS APTEEKISSA

TEKSTI: SANNI SIURUA, TIIA VENÄLÄINEN, RIINA VIERTOLA, HENNA VIITANEN

Kaksisuuntainen mielialahäiriö on mielenterveyden häiriö, jolle ovat tyypillisiä vaihtelevat ja jaksottaiset masennus-, hypomania- ja manijaksot. Masennusta kuvaa tavallista matalampi mieliala, kun taas maniaassa mieliala on selvästi kohonnut tai ärtynyt. Hypomanian oireet ovat manian kaltaisia, mutta lievempiä. Kaksisuuntaisen mielialahäiriöön liittyy myös sekamuotoisia jaksoja, joiden aikana voi esiintyä sekä masennuksen että manian oireita. Sairausjaksojen välissä voi olla myös lieväoireisia tai oireettomia kausia.

Kaksisuuntainen mielialahäiriö jaetaan kahteen tyyppiin. Molemmissa tyypeissä esiintyy masennusjaksoja, mutta varsinaisia manioita ilmenee vain tyyppin I häiriössä. Tyyppille 2 ominaisia ovat puolestaan hypomanijaksot.

Kaksisuuntaisen mielialahäiriön yleisyyttä Suomessa ei tiedetä tarkasti, mutta on arvioitu, että tyyppin I häiriön esiintyvyys on noin 0,2–0,5 prosenttia ja tyyppin II häiriön esiintyvyys noin 0,5 prosenttia. Kaksisuuntainen mielialahäiriö on lähes yhtä yleinen naisilla ja miehillä, ja siihen liittyy vahva geneettinen tausta.

Kaksisuuntaisen mielialahäiriön lääkkehoidossa tärkeintä on mielialaa tasaava lääkeitys. Hoidossa käytetään

myös vaihtelevasti esimerkiksi toisen polven psykoosilääkkeitä. Usein lääkitys on elinikäinen, sillä lääkitystä tulee ylläpitää myös sairausjaksojen ulkopuolella. Myös sosiaalinen tuki on hoidon aikana tärkeää.

Asiakkaan lääkitys

Kaksisuuntaisen mielialahäiriön deppressioaihetta saatetaan alkaa hoitaa tavallisilla masennuslääkkeillä, jos viitteitä maniaan tai hypomaniaan ei ole

Kaksisuuntaiseen mielialahäiriöön liittyy vahva geneettinen tausta.

aiemmin esiintynyt. Venlafaksiini on serotoniinin ja noradrenaliinin takaisinoton estäjä eli SNRI-lääke, mikä lisää välittäjäaineiden pitoisuutta aivoissa lieventäen masennuksen oireita. Erityisesti noradrenergisesti vaikuttavat masennuslääkkeet voivat provosoida kaksi-

Kaksisuuntainen mielialahäiriö

Apteekkiin tulee noin 20-vuotias nainen, jolle on aloitettu Ketipinor® -lääkitys (300 mg/vrk) kaksisuuntaiseen mielialahäiriöön. Hänellä on ollut aiemmin käytössä Venlafaxin Orion® -lääke (75 mg/vrk) masennuksen hoitoon, mutta se aiheutti rauhottomuutta, ärtymystä ja unen puutetta. Asiakas kysyy, voiko nyt aloitettu lääke aiheuttaa vastaavia oireita.

suuntaista mielialahäiriötä sairastavalla manian tai hypomanian. Jos masennuslääke aiheuttaa manian oireita, tulee siitä keskustella lääkärin kanssa ja lopettaa lääkitys.

Ketipinor®-valmisteen vaikuttava aine ketiapiini on toisen polven psykoosilääke, jota käytetään muun muassa skitsofrenian, kaksisuuntaisen mielialahäiriön ja lisälääkkeenä vaikean masennuksen hoidossa. Se vaikuttaa salpaamalla aivojen serotoniini (5-HT₂)- ja dopamiini D₁- ja D₂-reseptoreita, mutta myös adrenergisiä α-reseptoreita ja histamiinireseptoreita. Ketiapiini sitoutuu erityisesti serotoniinireseptoriin verrattuna dopamiinireseptoreihin, minkä oletetaan vaikuttavan sen kliinisiin antipsykootisiin ominaisuuksiin.

Ketiapiinilla on rauhoittava vaikutus, minkä pitäisi helpottaa manian oireita. Tavallisimpia haittavaikutuksia ovat suun kuivuminen, ruoansulatuskanavan vaivat sekä huimaus, uneliaisuus ja päänsärky, mutta myös psykkiset oireet, kuten itsetuhoiset ajatukset ja painajaiset. Ketiapiini voi vaikuttaa myös verisolujen määrään, mikä saattaa aiheuttaa vakavia haittavaikutuksia. Ketiapiini on CYP3A4-entsyymin substraatti ja sillä on runsaasti yhteisvaikutuksia eri lääkkeiden ja greippi-mehun kanssa.

Asiakkaan neuvonta:

Asiakkaan aiempi masennuslääke venlafaksiini on vaihdettu toiseen, sillä aiempi lääke aiheutti todennäköisesti manian oireita. Asiakkaalla ei siis ole masennusta, vaan kaksisuuntainen mielialahäiriö, jossa masennus ja mania vaihtelevat.

Uusi lääke ketiapiini on mielialaa tasaava lääke, joka lievittää sekä masennusta että maniaoireita, joten siitä ei aiheudu samanlaisia oireita kuin aiemmasta lääkkeestä.

Lääkärin tulee hakeutua, jos ketiapiinin aloituksen myötä ilmenee itsetuhoisia ajatuksia tai infektion oireita (kuume, heikotus, kurkkukipu).

Muita ketiapiinin haittoja voivat olla uneliaisuus sekä painajaiset.

Ketiapiini on depottabletti, joka tulee niellä kokonaisena ja ottaa tunti ennen ateriala tai pari tuntia aterian jälkeen. Greippi-mehun käyttöä ketiapiinihoidon aikana tulee välttää.

Lopuksi on hyvä varmistaa asiakkaalta, että kontrollijasta ja hoitokontaktista on sovittu.

Asiakas apreekissa -palkaan kirjoittivat: Suomen yliopiston farmasian opiskelijat Liakelioto ja neuvonta 2 -opintojakson osastoväki. Asiasalilla tarkistavat opintojakson opettajat Fatima Nurminen ja Nina Kurttinen johdalla.

PUHEENJOHTAJISTOLTA

Palstalla vuorottelevat puheenjohtajat.

Uusi vuosi ja uudet haasteet

Viime vuosi oli suurten muutosten vuosi Euroopassa ja Suomessa. Totutut tavat ajatella ja hahmottaa ympäröivää maailmaa joutuivat väistymään ja tapahtumat Euroopassa muuttivat käsityksemme useista perustavanlaatuisesti arkeemme vaikuttavista asioista. Kansalaisten aloitteet synnyttivät ulko- ja turvallisuuspolitiikkaamme historiallisen muutoksen muutamissa viikoissa ja viime keväänä alkanut turvallisuuttamme lisäävää Nato-prosessi saadaan toivottavasti maaliin kuluvan vuoden aikana.

Erialaisten maailmankuvien törmätessä meidän on puolustettava demokratiaa ja vapaata sanaa. Ne ovat vapaan yhteiskunnan perusasioita.

Energiakriisi Euroopassa, sähkön hinnan nousu ja sähkön saatuuden epävarmuus talvikuukausina ovat tuoneet myös lääkealalle haasteita. Työpaikoille ovat valmistuneet toimintaohjeet sähkökatkojen varalta. Tilanne on uusi. Vuosi sitten olisi ollut lähes mahdotonta kuvitella tällaista tilannetta. Lääkkeiden saatavuusongelmat ovat tässä laajuudessa myös uusi ongelma ja ennakoiminen tuntuu väkivalta oivan haasteellista, vaikka hyvät käytännöt tähän ovat olemassa.

Päällimmäisenä toiveena tälle vuodelle on rauhan syntyminen ja ihmisten arvojen voittaminen. Kaksi hyvin erilaista maailmankuvaa ovat kohdanneet Ukrainassa sodan alettua. Sota Euroopassa on vaikuttanut suomalaisiin ja herättänyt meissä uskomattoman suuren auttamishalun. Isovanhempiemme kokemukset yli 80 vuoden takaa ovat tulleet todelliseksi seurattavaksi julmaa hyökkäyssotaa. Kokemukset sieltä muistuttavat hyvin paljon suomalaisten kokemuksia.

Olemme uuden aikakauden alussa ja vedenjakajalla monessakin mielessä. Uuden ajanjakson alkaessa on hyödyllistä ja mielenkiintoista arvioida menneitä vuotia ja asettaa tavoitteita uudelle vuodelle. Ihmisyys on tärkeä arvo, joka heijastuu lähimmäisemme edeten tästä myös laajemmin.

Jokainen kohtaaminen on merkityksellinen, ystäväisyydellä ja kannustamisella voi olla kauaskantoinen vaikutus kanssakulkijan elämään. Toki on muistettava, että suvaitsevaisuus ei tarkoita rajoittomuutta. On oltava valppaana tässäkin, koska suvaitsevaisuus ei saa mahdollistaa hyväksikäyttöä tai omien oikeuksien polkemista.

Uudelle vuodelle toivon hyvää yhteistyötä organisaatioimme eri tahojen kanssa. Tämä syntyy kunnioituksesta ja herkällä korvalla kuuntelusta sekä yhteisten asioiden avoimesta johtamisesta. Kaikilla on varmasti sama päämäärä, toimia liittomme jäsenistö parhaaksi. Kun on tahtoa löytyvät myös keinot.

KATJA TANSKANEN

Suomen Farmasialiiton edustajiston puheenjohtaja

Lähteet: Duodecim-lääketietokanta. Haettu internetistä 3.2.2022 www terveystiete.fi • Isometsä E: Kaksisuuntaiset mielialahäiriöt. Kirjassa Psykiatria. Toim. Lönnqvist J, Marttunen M, Henniksson M, Paronen T, Kustannus Oy Duodecim, 2021. Saatavilla internetissä www.oppiportti.fi/lop/ok04497 • Kaksisuuntainen mielialahäiriö. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecim, Suomen Psykiatriyhdistys ry:n ja Suomen Nuorisopsykiatrisen yhdistyksen asettama työryhmä, Suomalainen Lääkäriseura Duodecim 11.02.2021. www.kaypahoito.fi • Korpi E, Piepponen P: Kaksisuuntaisen mielialahäiriön lääkkeet. Kirjassa Lääketieteellinen farmakologia ja toksikologia, 5. painos, 421–436. Toim. Ruskoaho H, Hakola J, Huupponen R ym., Kustannus Oy Duodecim, Helsinki 2019 • Mantere O, Valtonen H, Suominen K: Ylläpitohoidon kaksisuuntaisessa mielialahäiriössä. Duodecim 127(9): 891–898, 2011 • Sorvaniemi M: Kun masennuslääke auttaa liika. Duodecim 125(16): 1797–1800, 2009